
بسم الله الرحمن الرحيم

شرح جامع

اصول روابط بین الملل و سیاست خارجی

«علوم سیاسی و روابط بین الملل»

مولف: مریم الماسی

انتشارات ارشد

پیشگفتار ناشر

خداوند بزرگ را شاکریم که فرصتی عنایت فرمود تا بتوانیم قدمی در جهت گسترش علم و فرهنگ کشور عزیزمان برداریم و مسیری هموار را در اختیار مخاطبان و داوطلبان علاقمند به ادامه تحصیل قرار دهیم. از آنجائی که درحوزه کتاب‌های درسی و کمک درسی کارشناسی ارشد کتاب‌های زیادی به رشته تحریر در آمده است با این حال وجود یک مجموعه جامع، دقیق، کامل و دارای رفرنس(منابع) مستند احساس می‌شود.

همیشه دغدغه داشتیم که ای کاش می‌شد تمامی منابع پراکنده و گاهاً دست نایافتنی کنکور در یک مجموعه به گونه‌ای جذاب و شیوا آماده می‌شد و همچنین سوالات دوره‌های قبل کنکور نیز به گونه‌ای تشریحی پاسخ داده می شدند، که خدشه‌ای بر آنها وارد نشود و خیال داوطلبان عزیز آنقدر آسوده باشد که اطلاعات مندرج در پاسخنامه‌ها را برای بهره‌گیری در آزمون خود بکار گیرند. این کار با یاری خداوند بزرگ و همکاری نخبه‌ترین دانشجویان و اساتید کشور در انتشارات ارشد هماهنگ گردید و در تمامی مقاطع تحصیلی از کاردانی به کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در حوزهٔ آزمون‌های سراسری – آزاد و پیام نور بسته‌های آموزشی شامل کتاب‌های بانک سوالات و کتاب‌های شرح جامع درس آماده گردید. در تهیه مجموعه‌های فوق‌الذکر از فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد و دکتری که حائز رتبه‌های تک رقمی کنکور می‌باشند، استفاده کرده‌ایم، تا شما عزیزان بتوانید در راستای افزایش توان علمی خود در جهت نیل به مقصود خویش نایل آیید. بدون تردید می‌توان گفت که برای اولین بار در نظام آموزشی کشور مجموعه‌ای به این سبک عرضه می‌شود که در کیفیت و کمیت بی‌نظیر بوده و تمامی نیازهای دانشجویان و داوطلبان عزیز را پوشش می‌دهد. امید است که استفاده از این مجموعه عزیزان را در جهت موفقیت در آزمون یاری رسانده باشد. در پایان لازم به ذکر است که بی نقصی محض از آن خداوند متعال می‌باشد، بنا براین از تمامی خوانندگان و داوطلبان عزیز خواهشمندیم نظرات سازنده خود را در مورد این کتاب به سایت انتشارات ارشد اعلام نمایند تا ما را در جهت هر چه بهتر آماده کردن این محصولات یاری رسانند.

با تشکر

ناشـــــر

www.arshadbook. ir

تقدیم به:

روح پدر عزیزم

پیشگفتار مولف

به نام آنکه هستی نام از او یافت

استقبال شایان توجه و روزافزون داوطلبان کنکور از تالیفاتی که تاکنون در زمینه منابع و سوالات کنکور منتشر شده یگانه مشوق ما در هموارنمودن مسیر برای علاقمندانی است که در صدد دستیابی به مدارج عالی تحصیلی‌اند. کتاب حاضر که به همین منظور نگارش یافته است حاصل تلاش صادقانه ما جهت آشکارکردن زوایای شگفت‌انگیز این پهنه وسیع می‌باشد و برای من در حد توان چاره‌ای جز این مختصر نبوده است. آنچه در این کتاب آمده است حاوی خلاصه‌نویسی روان و جامع منابع آزمونهای سراسری و آزاد می‌باشد که با دقت نظر خاصی جمع‌آوری شده است. سعی ما بر این است که داوطلبان با مراجعه به مهم‌ترین مطالب جمع‌آوری شده از وقت و انرژی خود حداکثر استفاده را نموده تا به نتیجه بهتری در مدت زمان کمتر دست یابند. با این حال باید اذعان نمایم با همه کوششی که شده است این کتاب خالی از خطا و اشتباه و کاستی نیست و نگارنده هرگز ادعا ندارد که کتابی عاری از نقص عرضه کرده است. از این رو از خوانندگان عزیز متمنی است به هر خطا و اشتباهی برخوردند مولف را یادآور شوند تا در چاپ‌های بعدی به اصلاح آنها بپردازد.

در پایان لازم می‌بینم از همه عزیزانی که در این راه مشوق من بودند و با نکته‌سنجی‌ها و دقت نظر خود صبورانه راهنمای اینجانب بودند از جمله مدیریت انتشارات ارشد و سرکار خانم شعبانی که واسطهٔ آشنایی من با این موسسه بودند قدردانی نمایم. امیدوارم عنایت الهی که راهنمای ما بوده در انجام این خدمت نیز مدد کند.

با سپاس

مریم الماسی

فهرست مطالب

عنوان **صفحه**

پیشگفتار ناشر ۳
پیشگفتار مولف ۵

بخش یک: اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل

فصل اول: سیر مطالعه روابط بین‌الملل

ویژگی‌های سیاست بین‌الملل قبل از ورود به مرحله علمی ۱۷
مشکلات بررسی علمی روابط بین‌الملل ۱۷
تست‌های آخر فصل ۲۱
پاسخ تست‌های آخر فصل ۲۲

فصل دوم: نظام بین‌المللی

تست‌های آخر فصل ۲۷
پاسخ تست‌های آخر فصل ۲۸

فصل سوم: تجزیه و تحلیل سیاست بین‌الملل براساس رهیافت تصمیم‌گیری

ساختار نظام تصمیم‌گیری ۳۱
مدل های تصمیم گیری ۳۱
تست‌های آخر فصل ۳۳
پاسخ تست‌های آخر فصل ۳۴

فصل چهارم:تجزیه و تحلیل سیاست بین‌الملل براساس رهیافت قدرت

بررسی دیدگاه شرق و غرب نسبت به موازنه قدرت ۳۷
تست‌های آخر فصل ۴۰
پاسخ تست‌های آخر فصل ۴۱

فصل پنجم: تجزیه و تحلیل سیاست خارجی دولتها

الگوهای بررسی سیاست خارجی ۴۶
استراتژی بی‌طرفی ۴۶
جنبش عدم تعهد ۴۸

استراتژی انزوا طلبی ۴۸
استراتژی اتحاد ۴۹
تغییر جهت‌گیری سیاست خارجی چین ۵۰
تست‌های آخر فصل ۵۴
پاسخ تست‌های آخر فصل ۵۶

فصل ششم: همگرایی و تعارض در سیاست بین‌المللی

۱) نظریات مربوط به همگرایی ۵۹
۲) تعارض و واگرایی ۶۰
۳) راههای مسالمت آمیز جهت حل و فصل تعارضات ۶۰
تست‌های آخر فصل ۶۳
پاسخ تست‌های آخر فصل ۶۴

فصل هفتم: نظام سیاسی و سیاستگذاری خارجی

۱) توانایی و قابلیتهای نظام سیاسی در فرآیند سیاستگذاری خارجی ۶۷
۲) انواع فرهنگ سیاسی ۶۸
تست‌های آخر فصل ۷۰
پاسخ تست‌های آخر فصل ۷۰

فصل هشتم: تحول در اندیشه‌ها و تفکرات روابط بین‌الملل

تست‌های آخر فصل ۷۶
پاسخ تست‌های فصل. ۷۶.

فصل نهم: قبض و بسط مفاهیم روابط بین‌الملل در جهان

تست‌های آخر فصل ۸۴
پاسخ تست‌های آخر فصل ۸۵

فصل دهم: نقد و ارزیابی نظریه‌های روابط بین‌الملل

۱) علل تأخیر ورود به عرصه نظریه‌پردازی در روابط بین‌الملل ۹۰
۲) مساعی تئوریک در روابط بین‌الملل ۹۰
۳) سطوح تحلیل در روابط بین‌الملل ۹۳
۴) دیدگاههای کلان تئوریک نسبت به سیاست و سیاست بین‌الملل ۹۴.
۵) رویکرد لیبرالیستی ۹۴
۶) انواع لیبرالیسم ۹۵
۷) رویکردهای جدید لیبرال . ۹۷
۸) نقد و ارزیابی لیبرالیسم . ۹۸.
۹) رویکرد رئالیستی ۹۹
۱۰) محورهای اصلی رئالیسم: دولت‌سالاری، بقا، خودیاری . ۱۰۰
۱۱) رویکرد نئورئالیستی سیاست بین‌الملل ۱۰۱

۱۲) نقد و ارزیابی رویکرد رئالیستی ۱۰۲
۱۳) تفاوت دو رویکرد نئولیبرالیستی و نئورئالیستی ۱۰۳
۱۴) اشتراکات میان دو رویکرد نئولیبرالیسم و نئورئالیسم ۱۰۵
۱۵) رویکرد فمنیسم ۱۰۵
۱۶) فرامدرنیسم ۱۰۷
۱۷) رویکرد مطالعات صلح ۱۰۸
۱۸) رویکرد هنجاری ۱۰۹
تست‌های آخر فصل ۱۱۶
پاسخ تست‌های آخر فصل ۱۱۸

بخش دو: اصول روابط بین‌الملل (الف و ب)

فصل اول: مفروضات

آنارشیک ۱۲۱
تعریف اصول روابط بین‌الملل ۱۲۲
آرمانگراها ۱۲۲
واقع‌گراها ۱۲۲
انواع شناخت‌ها ۱۲۳
سطوح تحلیل در روابط بین‌الملل ۱۲۴
سطح تحلیل تلفیقی (کلی‌گرای ساختاری وکلی‌گرای بی‌ساختار) ۱۲۴
تست‌های آخر فصل ۱۲۷
پاسخ تست‌های آخر فصل ۱۲۸

فصل دوم: بحثی در فرضیات روابط بین‌الملل

مفاهیم مورد استفاده تئوری نظام‌ها ۱۳۱
مدل‌های مختلف ازنظام بین‌الملل ۱۳۳
نظام بین‌الملل از دیدگاه روزکرانس ۱۳۳
ساختار پویش امپریالیسم ۱۳۴
راه‌های سلطه ۱۳۴
تست‌های آخر فصل ۱۳۶
پاسخ تست‌های آخر فصل ۱۳۷

فصل سوم: قانونمندیها و قواعد رفتاری ناشی از سطح کشوری

نظر ماکس وبر در مورد حاکمیت: حق انحصاری اعمار زور قانونی ۱۴۱
جامعه‌ی جهانی ۱۴۲
ناسیونالیسم ۱۴۳
تست‌های آخر فصل ۱۴۵

پاسخ تست‌های آخر فصل ۱۴۶

فصل چهارم: قانونمندیهای رفتاری ناشی از تعامل بازیگران ملی با بازیگران جهانی

تست‌های آخر فصل ۱۵۳
پاسخ تست‌های آخر فصل ۱۵۴

فصل پنجم: کشور در بازی قدرت بین‌المللی

تعریف امنیت و جنگ از دیدگاه والترلیپمن ۱۵۷
قدرت ملی ۱۵۸
انواع تصمیم‌گیری ۱۶۲
تست‌های آخر فصل ۱۶۵
پاسخ تست‌های آخر فصل ۱۶۶

فصل اول: نظم نوین جهانی

مقایسه‌ی نظام‌های سیاسی (تحول در نهادها) ۱۷۲
تست‌های آخر فصل ۱۷۶
پاسخ تست‌های آخر فصل ۱۷۷

فصل دوم: منافع ملی یا مصالح متقابل بشری: ایدئولوژی ملی در عرصه تحولات جهانی

منافع ملی ۱۸۱
منافع ملی از دیدگاه ذهنی‌گرایان ۱۸۲
جایگزینی مفهوم منافع فوق ملی بجای منافع ملی در دیدگاه همگرایی ۱۸۵
تست‌های آخر فصل ۱۸۷
پاسخ تست‌های آخر فصل ۱۸۸

فصل سوم: راهبردهای بلنددامنه و کوتاه دامنه در سیاستگذاری خارجی

معنا و مفهوم استراتژی ۱۹۰

فصل چهارم: روشهای مختلف در تجزیه و تحلیل سیاست خارجی

مقدمه ۱۹۵
تست‌های آخر فصل ۲۰۰
پاسخ تست‌های آخر فصل ۲۰۱

فصل اول: مدلهای مختلف سیاستگذاری خارجی

تست‌های آخر فصل ۲۱۷
پاسخ تست‌های آخر فصل ۲۱۸

فصل دوم: طرح سیستماتیک مفهومی؛ مدل پیشنهادی کتاب برای تجزیه و تحلیل و ارزیابی سیاست خارجی

تست‌های آخر فصل ۲۲۵
پاسخ تست‌های آخر فصل ۲۲۵
منابع و مآخذ ۲۲۶

بخش اول

اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل

عناوین اصلی

- فصل اول: سیر مطالعه روابط بین‌الملل
- فصل دوم: نظام بین‌المللی
- فصل سوم: تجزیه و تحلیل سیاست بین‌الملل بر اساس رهیافت تصمیم‌گیری
- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل سیاست بین‌الملل براساس رهیافت قدرت
- فصل پنجم: تجزیه و تحلیل سیاست خارجی دولتها
- فصل ششم: همگرایی و تعارض در سیاست بین‌الملل
- فصل هفتم: نظام سیاسی و سیاستگذاری خارجی
- فصل هشتم: تحول در اندیشه‌ها و تفکرات روابط بین‌الملل
- فصل نهم: قبض و بسط مفاهیم روابط بین‌الملل در جهان
- فصل دهم: نقد وارزیابی نظریه‌های روابط بین‌الملل

فصل اول

سیر مطالعه روابط بین‌الملل

فصل اول

سیر مطالعه روابط بین‌الملل

تا قبل از پایان جنگ جهانی دوم مطالعات مربوط به روابط بین‌الملل در قالب اندیشه ها و تفکرات سیاسی و تجزیه و تحلیل رویدادهای بین‌المللی براساس بررسیهای روزنامه‌ای و تاریخ‌نگاری صورت می‌گرفت. دیدگاهها و تحلیل‌های محققان روابط بین‌الملل متاخر و متاثر از رخدادهای سیاسی بود. جنگ جهانی اول موجب رشد مکتبهای ایده‌آلیسم و رئالیسم براساس نظریات و تفکرات کانت و هابس شد.

ویژگی‌های سیاست بین‌الملل قبل از ورود به مرحله علمی

- کم توجهی بر عوامل موثر بر رفتار حکومتها در زمینه روابط خارجی
- بررسی زمینه رویدادهای جاری بین‌المللی
- مطالعات توصیفی – تاریخی در مسائل سیاست بین‌الملل
- تحلیل مسائل جاری بین‌الملل
- ناتوانی در یافتن پاسخ برای مسائل بین‌المللی معاصر
- کم توجهی به شبیه سازیها
- کوشش اندک برای دست یافتن به اصول و قوانین کلی در روابط بین‌المللی
- ناتوانی در تشخیص متغیرهای گوناگون و ارتباط میان آنها
- توجه به مسائل اخلاقی و بررسی موضوعهای مربوط به جنگ و صلح از دیدگاه مزبور
- ناتوانی سنت‌گرایان در تحلیل و تبیین رفتار دولتها موجب شد که محققان به روش علمی روی آوردند.

علم: یک سلسله اطلاعات و معلوماتی که به صورت منظم جمع‌آوری و طبقه‌بندی شده و روابط علی و معلولی بین آنها معین شده باشد.

هدف علم کشف واقعیتهای محض و غایی نیست.

چهارچوب نظریه: جمع‌آوری حقایق، منظم‌نمودن آنها و مشخص نمودن ارتباط بین آنها.

هانس مورگنتا: پیوند داده‌های مختلف سیاست بین‌المللی در قالب نظریه کلی قدرت امکان‌پذیر است.

مشکلات بررسی علمی روابط بین‌الملل

ناهمگونی جامعه بین‌الملل، تعدد متغیرها، وجود بازیگران غیر حکومتی، دگرگونی در شرایط بین‌المللی، کمیت ناپذیری عوامل کیفی، در اختیار نداشتن اطلاعات محرمانه.

وقوع بحران در یک منطقه خاص با حضور بازیگران مشخص پیش می‌آید که ممکن است ناشی از ایجاد منطقه ضعیف خلأ قدرت باشد در وضعیت دیگر وقوع بحران ممکن است ناشی از دگرگونی در شکل اتحادهای منطقه ای... باشد .

بین‌الملل دوم (انترناسیونال) ۱۸۸۹ در پاریس بوجود آمد خاتمه ۱۹۱۴ شکل‌گیری دو جناح، جناح چپ معتقد به خشونت و انقلاب بود جناح راست: معتقد به بهره گیری از روش های مشروع پارلمانی برای دگرگونی سیستم سرمایه داری بود.

بین‌الملل سوم (کمینترن) ۱۹۱۹ در مسکو تشکیل شد پایان ۱۹۴۳ طی کنگره های متعدد خط مشی‌ها را برای به قدرت رسیدن احزاب کمونیست در کشورهای سرمایه داری تعقیب کرد.

در ۱۹۴۳ استالین به نشانه همکاری با دولتهای سرمایه داری برای مقابله با نیروهای محور انحلال آنرا اعلام کرد.

دولتها به تبع تحول در ایستارها، نیازهای داخلی، فشارهای بین‌المللی و تهدیدات خارجی در رفتارهای اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و نظامی خود تجدید نظر می کنند.

سیاست بین‌الملل: بیانگر روابط واحدهای رسمی حکومتی است و به مطالعه تعامل میان دولتها و موقعیتی که این تعامل می‌پردازد.

روابط بین‌الملل: روابط واحدهای رسمی و غیر رسمی و نهاد های غیر دولتی و روندهای سیاسی میان ملتها را در بر می گیرد. الگوهای رفتاری حاکم در عرصه سیاست بین‌الملل به واحدهای رسمی یعنی «دولتها» تعلق دارد.

سطوح تحلیل در سیاست بین‌الملل: افراد، دولتها، سیستمی از دولتها

نظام بین‌الملل: مجموعه ای از تمامی فعالیتهایی که به روابط بین‌الملل شکل می‌دهد را شامل می شود. دیدگاه سیستم جهانی بر کل نظام بین‌الملل تاکید دارد. بنا بر خصلت نظامها نوعی همبستگی و وابستگی متقابل میان اجزای تشکیل دهنده آن برقرار است.

در مطالعه سیاست بین‌الملل عنصر اصلی دولت است.

دولت: عبارت از عده ای از **مردم** است که در **سرزمین** مشخص به طور دائم اسکان دارند و دارای **حکومتی** هستند که به وضع و اجرای قانون اقدام می کند و از **حاکمیتی** برخوردارند که به صورت روح حاکم و قدرت عالی آنها را از تعرضات داخلی و خارجی مصون می‌دارد.

دولتهای جدید : از زمان انعقاد قرارداد صلح وستفالی ۱۶۴۸ بوجود آمدند.

از آثار معاهده وستفالی می‌توان موارد زیر را نام برد:

ظهور واحدهای مستقل جدید، توجه بیشتر به حقوق بین‌الملل، برقراری موازنه قدرت و تقویت سیستم امنیت دسته جمعی، این روند پس از انقلاب ۱۷۸۹ فرانسه تکمیل شد.

منطقه نفوذ: سرزمینی که توسط دو یا چند قدرت خارجی به صورت حوزه های نفوذ تقسیم گردیده باشند (موافقتنامه ۱۹۰۷ بریتانیا و روسیه.)

تحت الحمایگی: تقسیم صلاحیتهای اداره یک سرزمین به طور نامساوی میان دو کشور (تحت‌الحمایگی مصر توسط بریتانیا ۱۹۱۴)

کندومینیوم: اداره یک سرزمین به طور مشترک توسط چند کشور مانند مجمع الجزایر هبرید جدید در سال ۱۹۱۴ به صورت مشترک توسط فرانسه و انگلستان اداره می‌شد.

کاپیتولاسیون: رفتار با بیگانگان طبق قوانین کشور متبوع و عدم تبعیت آنها از قوانین کشور مقیم.